

Høyring-forskrift om auke av maksimalt tillaten biomasse for løyve til akvakultur med laks, aure og regnbogaure.

Forslaget fra Departementet

Hovedelementene i høringsnotatet er som følger:

1. Etablerte aktører vil få tilbud om å utvide kapasiteten (MTB) for gjeldande matfiskløyve for laks, aure og regnbogaure med 5 prosent.
2. Det blir sett som vilkår, for heile løyvet som blir utvida, at det i lokalitetar der løyvet blir utnytta skal det aldri vere meir enn 0,1 vaksne holus av lakselus (*Lepeophtheirus salmonis*) i gjennomsnitt per fisk.
3. Grensa skal haldast ved bruk av maksimalt to kjemiske behandlingar per produksjonssyklus.
4. Vederlaget er 1 500 000 kroner for løyve avgrensa til 780 tonn eller 945 tonn. For løyve med anna avgrensing enn dette er vederlaget 38 461,50 kr per tonn løyvet blir utvida med.

Generelt

Norge har en målsetting om å produsere 5 millioner tonn oppdrettsfisk årlig innen 2050. For å kunne oppnå dette kreves det en årlig økning på ca 4 til 5%. Den foreslåtte MTB- veksten på 5% er dermed i henhold til målene for 2050, og ligger etter NSLs mening også innenfor kravet om en bærekraftig tilnærming, under forutsetning av at det satses på utvikling av ny teknologi, utvikling av nye førråstoffer og forskning innenfor områder som bla smittespredning og bekjempelse av sykdommer og lus.

NSL vil kommentere dette kronologisk som følger:

Økning MTB

1. Vi ser positivt på at Departementet velger å øke produksjonen ved hjelp av en økning i MTB. Denne metoden sikrer:
 - a. Lokal(itets)kunnskapsoppbygging
 - b. Kompetanseoppbygging

- c. Forutsigbarhet
- d. Bærekraft
- e. Markedstilpasning

Gradvis økning i eksisterende MTB sikrer også at små lokalsamfunn langs kysten får ta del i verdiskapningen ved at det gjør at små lokale eiere gradvis kan bygge seg opp til å bli solide økonomiske enheter. NSL oppfatter lokalt eierskap som vesentlig om vi ønsker at næringa fortsatt skal være på norske hender, også i fremtiden. Det lokale eierskapet er i tillegg viktig for å drive næringa fremover på lønnsomhetsnivået. De 5 beste selskapene i Norge i så måte er i dag små familiebedrifter. Avslutningsvis viser deg seg at lokalt eierskap også har stor betydning for lokal omsetning av varer og tjenester, noe som i enkelte småsamfunn er svært viktig for å makte å opprettholde nødvendig infrastruktur, og for å kunne skape verdier også innenfor andre sektorer. NSL ber samtidig om at konsesjoner til særlige formål, i dette tilfelle visningsanleggene våre også omfattes av MTB-økningen. Bakgrunnen for dette er at disse anleggene er svært kapitalkrevende å etablere og å drifte, og vekst er dermed også nødvendig her.

0,1 lus pr fisk

2. Vi ser med dagens teknologi at 0,1 lus pr fisk ikke er gjennomførbart for alle. Det finnes noen få lokaliteter i Finnmark, og noen som driver i brakkvannssoner inne i fjorder i andre deler av landet som kanskje kunne ha klart dette kravet, men som helhet er dette ikke mulig med dagens verktøykasse. Dermed ser vi heller ikke hvordan det skal være mulig å nå det foreslåtte produksjonsmålet i 2050 vha små årlige økninger i biomassen, vel og merke om lusekravet på 0,1 opprettholdes. NSL stiller også spørsmål ved forskningsrunnlaget bak dette kravet. NSL mener videre at det ville vært naturlig å vente på resultatene av driften av de Grønne konsesjonene, hvor lusekravet er halvert til 0,25 lus pr. fisk, når beslutningsgrunnlaget er så svakt som det vi oppfatter det til å være. I denne forbindelse vil vi også gjøre Departementet oppmerksom på at dagens lusegrense ble innført i 2012, og at næringa fortsatt har liten erfaring med den.

Avslutningsvis ber NSL om at Departementet også avventer endringer i dagens luseregime til Stortingsmeldingen som er bebudet i 2015 foreligger. Dette vil på en helt annen måte sikre forutsigbarheten, og ikke minst håper NSL at dette vil medføre en vesentlig høyere grad av presisjon i det arbeidet som må gjøres for at næringa skal kunne innfri forventningene frem mot 2050. 0.1 lus gjennom hele året i kombinasjon med flere medikamentelle behandlinger er heller ikke en opsjon for NSLs medlemmer, da dette vil forverre resistenssituasjonen ytterligere. I tillegg vil dette også medføre økt håndtering og dermed stress for fisken, noe som i sin tur vil forverre fiskevelferden med økende svinn som resultat.

Maksimalt to behandlinger

3. 0,1 lus året gjennom er ikke oppnåelig for de aller fleste, selv med dagens frekvens når det gjelder medikamentell avlusing. Et så lavt krav vil føre til at symbiosen mellom laks og leppefisk forstyrres, med det som konsekvens at levevilkårene for leppefisken reduseres på en slik måte at denne formen for ikke-medikamentell eller biologisk behandling om en vil ikke får den ønskede effekt.

Vederlag

4. 1,5 mill for 5 % økning tilsvarer konsesjonspris på 30 mill. Dette gir en 300 % økning siden 2009. NSL har for øvrig ingen andre kommentarer til kostnadene forbundet med MTB-økning som er foreslått, annet enn at pengene burde gå til de kommunene som bruker tid og ressurser på tilretteleggingen.

Anbefaling

NSL ber om at Departementet gjennomfører en 5 % økning i MTB uten særskilte begrensninger på lusenivået ut over den til enhver tid gjeldende luseforskrift. Om ikke Departementet kan imøtekomme denne hevingen på disse vilkårene, ber NSL om at denne runden kanselleres i sin helhet.

Utdypninger

Bærekraftsbegrepet

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

Begrepet bærekraft har tre sentrale dimensjoner- økologisk bærekraft, økonomisk bærekraft og sosial bærekraft. Departementet har denne gangen valgt å se bort fra økonomisk- og sosial bærekraft, og i stedet fokusere på økologisk bærekraft eller miljømessig bærekraft om en vil.

Grunnet konsekvensene av dette valget fra Departementets finner NSL det verdt å se litt på dette begrepet slik det har blitt definert.

«- Økologisk bærekraft betyr at utviklingen må skje innenfor naturens tålegrenser. Et bærekraftig produksjons- og forbruksmønster utnytter naturressursene uten å svekke økosystemenes kapasitet og mangfold. Den økologiske dimensjonen er vesentlig fordi den sikrer ressursgrunnlaget, og fordi en del miljøskader er irreversible».

NSL mener at dagens produksjon av laks og ørret kanskje er den mest bærekraftige måten å produsere mat på. Dagens produksjon er så og si klimanøytral med resultater på råstoffutnyttelse ingen andre kjøttprodusenter kan konkurrere med. Det er til nå heller ikke målt eutrofiernivåer over grenseverdiene noen steder der næringa er lokalisert. Det Departementet må vurdere er om næringa forårsaker miljøskader som er irreversible, dvs om den forårsaker skader som fratar *«fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine behov»*. Svaret på det vil legge sterke føringer for utviklingen i fremtiden.

Bærekraftsutfordringene

Lus

Næringa har ennå utfordringer med lusa iht kravene på 0,5 pr. fisk. Det gjøres oppmerksom på at en oppdrettslaks fint trives med vesentlig mer lus enn dette. Ser en på de totale lusenivåene i oppdrettsnæringa i 1997, og sammenligner dem med dagens, ser man en utvikling som er meget positiv. Det er vesentlig færre lus totalt sett i dag enn det var den gangen, dette på tross av at biomassen i sjøen er 3-doblet. I det laksesmolten går ut fra elvene er i tillegg lusenivåene i oppdrettsnæringa så å si lik null. Dette kommer av at det naturlig er lite lus på våren, og det koordinerte våravlusingsregimet som er innført de seneste årene skal iverksettes på nivåer over 1 lus pr 10-ende fisk (0,1). Det er også verdt å nevne at villsmolten som gikk ut i 1997 uten lusekrav og et avlusingsregime som beskyttelse, kom tilbake i mengder som ikke er sett siden. Dette er et paradoks som Departementet bør undersøke nærmere før vedtak i denne saken fattes.

NSL gjør også oppmerksom på at oppdrettsnæringa før 2007 regulerte lusemengden på laksen selv, og at normale nivåer av lus på en oppdrettslaks den gangen var fra 5 til 20 stykker.

For å oppnå at smolten kunne vandre ut uten påvirkning av lus fra oppdrettsnæringa stilte Regjeringen krav om at lusenivåene aldri skulle overstige 0,5 lus pr fisk, samtidig som man iverksatte ordningen med koordinert våravlusing. Dette ble regnet som tilstrekkelig for at næringa ikke skulle kunne påvirke de ville laksestammene. Når man nå stiller krav om senkede lusenivåer til 0,1 lus pr fisk året gjennom, så kan ikke NSL skjønne annet enn at dette gjøres av hensynet til en annen art, nemlig sjøørreten. NSL gjør i

denne forbindelse oppmerksom på at sjøørreten aldri har vært en fremtredende miljøindikator for oppdrett av laks i Norge, ei heller var den et miljøargument for innføringen av Nasjonale Laksefjorder og vassdrag. Nå kan det synes som om Departementet mener at det er sjøørreten som er det viktigste måleparameteret, og at det er den som initierer miljøkrav til vekst i oppdrettsnæringa som er vesentlig strengere enn for laksen. NSL ber Departementet avklare dette før vedtak fattes.

Når en vet at sjøørreten stort sett oppholder seg inne i fjordene i sjøfasen (om da fjordene er store nok), samtidig som oppdrettsnæringa etter 2007, med noen få unntak ikke lengre har anledning til å drive sin virksomhet der inne grunnet innføringen av ordningen med Nasjonale Laksefjorder, så er det grunn til å stille spørsmål ved hvorfor sjøørretbestandene ikke har styrket seg etter 2007, om det var lusa som tok livet av den? Det er også grunn til å stille spørsmål ved virkningen av de Nasjonale Laksefjordene.

Det er også viktig å merke seg at sjøørret ikke er en art forskjellig fra ferskvannsjøørret, og at det dermed finnes store reservoarer av sjøørret i alle innsjøer og bekker med drenering til havet. Å bruke «Føre var»-prinsippet i en slik sammenheng blir derfor feil etter vår mening.

Fangsttallene for sjøørret ihht SSB viser at uttaket av sjøørret hadde en historisk topp rundt 2000-tallet, og en påfølgende knekk i stammen mot fredningen i 2012. I det fangstene nådde sin topp i 2000 var altså oppdrettsnæringa lokalisert inne i fjordene, midt i matfatet til sjøørreten med høyere totale lusenivåer enn i de anleggene som i dag ligger utenfor og dermed lengre unna. NSL er ingen forskningsinstitusjon, men det er nærliggende for oss å tro at kampanjene Norges Jeger- og Fiskeforening gjennomførte for å øke interessen for fisket etter sjøørret på 90-tallet fikk full effekt tidlig på 2000-tallet, og at man rett og slett overbeskattet den.

NSL tillater seg i denne forbindelse å gi to konkrete eksempel for å bedre kunne belyse vårt ståsted.

Stordalselva på Fosen i Sør-Trøndelag har status som Nasjonalt laksevassdrag, og den drenerer til Åfjorden, en av landets minste Nasjonale laksefjorder. Stordalselva var landets 5-te beste lakseelv målt på antall individer, og det ble på det meste fiska 17 tonn laks i denne elva. Kultivering, altså utsettene av yngel i elva ble i likhet med alle andre miljøpåvirkede vassdrag i Norge stanset av Miljødirektoratet i perioden 1985 og utover 2000-tallet. For Stordalselvas del ble kultivering stanset i 2002. I 2008 var laksestammen i Stordalselva så desimert at den ikke lengre var interessant kommersielt. Elva ble som mange andre elver i denne perioden rødmerket av Miljødirektoratet grunnet lus og rømt oppdrettslaks. Det uforståelige er at sjøørreten tydeligvis må ha vært upåvirket av den samme lusa det hevdes har drept laksen, for den har overtatt i et antall som en neppe finner i noe annet vassdrag i Norge. 6000 sjøørreter gikk opp i elva i 2013 iht drivtelling utført av Skandinavisk Naturovervåking AS. Åfjorden er som tidligere nevnt en av de minste Nasjonale Laksefjordene, og avstanden fra elvemunningen i det Nasjonale laksevassdraget til oppdrettsmerdene er ca 18 km (Fiskeridir. Kartverk), og som sådan en av de korteste i landet. Om lusa tok livet av laksen i perioden 2002 til 2008, så ber NSL om at en forklaring på hvorfor sjøørretstammen har eksplodert, om det da er slik at den er mer utsatt for lus enn laksen? NSL gjør i denne forbindelse oppmerksom på at innslaget av rømt oppdrettslaks i Stordalselva ikke har hatt et omfang verken akutt eller over tid som kunne ha medført genetisk drift og dermed ødelagt fitnes. Vi gjør også Departementet oppmerksom på at Havforskningsinstituttet i en rapport fra 2013 påpeker at store Nasjonale Laksefjorder har bedre virkning når det gjelder påslag av lus enn de små. Denne er sakset fra

forskningsrapporten «Effekten av nasjonale laksefjorder på risikoen for lakselusinfeksjon hos vill laksefisk langs norskekysten» utgitt av Havforskningsinstituttet og NINA i 2013.

«Innenfor store nasjonale laksefjorder, der avstanden til nærmeste oppdrettsanlegg er > 30 km sjøavstand slik som Porsangerfjorden i Nord-Norge, Trondheimsfjorden i Midt-Norge og Sognefjorden og kysten på Jæren i Sør-Norge, var lakselusinfeksjonen på sjøørret vedvarende lav og har sannsynligvis ingen eller liten negativ effekt på bestandene»

Dette stemmer altså ikke i tilfellet Åfjorden.

Ser en på Trondheimsfjorden, så viser drivtellingene at sjøørrestammen først snudde opp etter at den ble fredet, og ikke etter innføringen av Trondheimsfjorden som Nasjonal laksefjord, hvor fangstene bare fortsatte å falle like dramatisk som før. Orkla og Gaula har etter fredningen 3 årganger som er vesentlig sterkere enn de foregående iht resultatene fra drivtellingene (Ref Lamberg) Dette skulle tyde på at vi har rett i våre antagelser om at det var overbeskatning som ødela sjøørrestammene, og ikke lusa.

I 2009 skrev Miljødirektoratet i notat 2009-1 følgende *«Sjøørretfangstene er nær halvert på Vestlandet og i Midt-Norge de siste 5 årene. Det er sterke indikasjoner på at bestandsutviklingen de senere årene skyldes redusert sjøoverlevelse. Hovedårsakene synes å være utslipp av lakselus fra oppdrettsanlegg sammen med dårligere næringstilgang og klimaendringer».*

Så kan en saktens stille seg spørsmålet om hvilke sterke indikasjoner Miljødirektoratet hadde i 2009, når de ikke lengre har dem i 2013?

Dette var to eksempler, men NSL kan legge frem fler om ønskelig, også fra Hardangerfjorden og flere andre fjorder på Vestlandet.

Rømt oppdrettslaks

Den nye NYTEK-forskriften ble implementert 1. januar 2012. Formålet med forskriften er å bidra til å forebygge rømming. NYTEK-regelverket skal sikre at tekniske krav som er nedfelt i NS 9415:2009 blir kontrollert og fulgt opp. NYTEK-regelverket og forskriften følges nå opp av næringa, og vi ser allerede i en tidlig fase at selv om biomassen i sjøen har økt de siste årene, har ikke dette medført større innslag av oppdrettslaks i elvene, snarere har vi sett en ikke uvesentlig reduksjon av antall oppdrettslaks i elvene.